

Mancanza da magisters en il Grischun rumantsch

In nov studi analysescha la mancanza da personas d'instrucziun en il chantun Grischun

■ (mc) Er il Grischun è pertutgà d'ina mancanza da personas d'instrucziun, dentant main ferm ch'il rest da la Svizra. Cunzunt en il territori rumantsch è la mancanza da magisters rumantschs dentant detg virulenta. Quai mussa in nov studi ch'è vegnì fatg per incumbensa dal chantun. Ier èn ils resultats da quest studi vegnids preschentads a Cuir da cusseglier guvernativ Claudio Lardi, dal schef da l'uffizi da scola populara Dany Bazzell e dal mainaproject Matthias Gebrig.

Il studi propona er differentas cuntramisuras pussaivlas. La regenza grischuna ha prendì enconuschientscha dal studi. A medem temp ha ella incumbensà il departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient da resguardar ils resultats en las lavurs da planisaziun futuras.

Studia dal biro per studis sociopolitics e da lavur (Bass)

Ils resultats èn uss avant maun sco studi e mussan ch'igl ha actualmain ina mancanza sin il martgà da lavur grischun per personas d'instrucziun. Uschia è il dumber da personas d'instrucziun che tschertgan ina piazza sa reducì cleramain dapi l'onn 2007. Il studi cumprova ch'i n'aveva il matg 2010 betg avunda personas d'instrucziun che tschertgavan ina piazza per pudair occupar las piazzas libras tant sin il stgalim primar sco er sin il stgalim secundar I. Difficultads tar la recrutaziun mussan er las valitaziuns ch'èn vegnidas fatgas da las direcziuns da las scolas e ch'èn vegnidas integradas en l'analisa. Ina largia exista actualmain en spezial sin il stgalim superiur, tar las personas d'instrucziun rumantschas sco er tar las pedagogas curativas e tar ils pedagogos curativs.

Main dramatic ch'en il rest da la Svizra

Per pudair giuditgar sch'i dat ina mancanza da personas d'instrucziun u sche la

Cunzunt en il territori rumantsch exista ina mancanza da personas d'instrucziun e lur enconuschientschas linguisticas èn savens munglusas.

FOTO N. SIMMEN

situaziun sin il martgà da lavur sa revegn en l'avegnir en il Grischun è vegnida fatga ina prognosa da la purschida e dal basegn da personas d'instrucziun per ils onns da scola 2010/11 fin e cun 2019/20. Questa prognosa parta da tschertas supposiziuns en quai che riguarda il grad d'occupaziun, las quotas d'extrada, las quotas d'assistenza, il dumber da studentas e da students sco er las quotas d'entrada en la professiun.

Ils resultats mussan ch'il grad da cuvrida sin il stgalim primar vegn ad importar en media 64 pertschient per l'onn da scola actual fin e cun l'onn da scola 2019/20. Quai vul dir che 36 pertschient dal basegn da recrutaziun n'èn betg cuvrids. Sin il stgalim primar mancan pia en media 39 personas d'instrucziun per onn entaifer ils onns 2010 fin 2019, quai che correspunda ad ina quo-

ta da 4% da la media da l'effectiv da personas d'instrucziun da la scola primara en il chantun Grischun. Sin il stgalim secundar I importa il grad da cuvrida 92% entaifer la medema perioda, uschia che 8% dal basegn supplementar n'èn pia betg cuvrids. Sin il stgalim secundar I mancan pia en media 8 personas d'instrucziun per onn. Quai correspunda ad ina quota dad 1% da l'effectiv da personas d'instrucziun sin quest stgalim.

Ils resultats mussan che la largia da personas d'instrucziun vegn ad esser pli gronda sin il stgalim primar che sin il stgalim secundar I ils proxims 10 onns. Quest resultat è d'attribuir al fatg ch'ils dumbers da scolaras e da scolaras sin il stgalim primar s'augmentan puspè a partir da l'onn 2015 e ch'il dumber da personas d'instrucziun, che entran da nov en il martgà da lavur grischun per persu-

nas d'instrucziun da la scola primara, sa reducescha.

Ina cumparegliaziun interregionala dal basegn da recrutaziun futur mussa dentant ch'il chantun Grischun ha – fin l'onn 2019 – in basegn da recrutaziun pli pitschen che la regiun da la Svizra orientala (incl. Turitg) e che l'entira Svizra.

Differentas cuntramisuras pussaivlas

Il studi propona differentas mesiras cunter la mancanza smanatschanta da personas d'instrucziun. Ina pussaivladad favuravla per augmentar a curta vista la purschida da personas d'instrucziun è quella da recrutar personas d'instrucziun che turnan puspè en scola. In'otra pussaivladad è quella da flexibilisar la vegliadetgna da pensiun vers ensi: Cun agid da models correspundents dal temp da la-

vur pudessan las personas d'instrucziun vegnir motivadas d'ir pli tard en pensiun. Ultra da quai propona il studi d'examinar ina scolaziun per personas che derivan d'autras professiuns. Qua stoi dentant vegnir examinà sche la dumonda per ina tala scolaziun è insumma gronda avunda en il chantun Grischun.

Per augmentar la purschida da personas d'instrucziun a lunga vista propona il studi medemamain differentas mesiras. Ultra da l'examinaziun dals salaris da las personas d'instrucziun pudess vegnir meglierà il sustegn da las personas d'instrucziun. Uschia po in bun accompagnament e sustegn da las personas che cumenzan a dar scola reducir la quota d'extradas resp. augmentar il temp d'activitad en la medema professiun. Pli navant pudessan las direcziuns da las scolas, che adempleschan ina funcziun da sustegn e da distgargia impurtanta per las personas d'instrucziun, vegnir dotadas cun in pensum da lavur pli grond. In problem specific dal chantun Grischun è la finala la pitschna purschida da personas d'instrucziun rumantschas e lur cumpetenzas linguisticas per part munglusas. Mesiras correspundentas da furnaziun supplementara per augmentar la cumpetenza linguistica pudessan sminuir quest problem.

Co vinavant?

Sco quai che cusseglier guvernativ Claudio Lardi ha infurmà ha la regenza uss incumbensà il departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient da resguardar ils resultats dal studi en las lavurs da planisaziun futuras. Sco instituziun da scolaziun ch'è pertutgada directamain duai er la Scola auta da pedagogia dal Grischun integrar ils resultats en la concepziun da sias purschidas da scolaziun e da furnaziun supplementara.

Il studi vegn publictà sin la pagina d'internet da l'uffizi per la scola populara ed il sport sut www.avs.gr.ch.